

Mediacja, jako alternatywa procesu karnego

(wtorek, 03 styczeń 2006) - Autor Ewa Woźna-Płusa

Idea rozwiązywania problemów na drodze pertraktacji między ofiarą a sprawcą przestępstwa, ich rodzinami, rodami, klanami czy całymi wspólnotami plemiennymi znana była już społecznością pierwotnym, nie posiadającym jeszcze organizacji w postaci państwa. Dochodzenie do zgody, właściwe dla wszystkich grup społecznych, było również praktykowane, już przed wiekami, w Europie. Panujący wówczas swoisty wymiar sprawiedliwości nie był stricte oparty na głęboko zakorzenionym przez nas rozumieniu bardzo znanej reguły oko za oko ząb za ząb, lecz na prawidłowym znaczeniu tej sentencji, która brzmi oko za wartość oka, ząb za wartość zęba. Z tego wynika jednoznacznie zalecenie, by w razie konfliktu strony szukały porozumienia.

Mediacja - rozwiązywanie konfliktu drogą bez przemocy

Około X wieku wraz z zaznaczaniem się granic państw, rozwojem i wzrostem znaczenia instytucji publicznych państwo zaczęło ingerować w rozwiązywanie konfliktów. Z biegiem czasu odebrano poszkodowanemu wszystkie przysługujące mu pierwotne uprawnienia łącznie z prawem do otrzymania odpłaty za krzywdy będące rezultatem przestępstwa. System wymiaru sprawiedliwości został tym samym ukierunkowany wyłącznie na przestępcę. W II połowie XX wieku wzrosło zainteresowanie wiktymologią, nauką zajmującą się osobami pokrzywdzonymi w wyniku przestępstwa. Doprowadziło to do nowego spojrzenia zarówno na ofiarę przestępstwa, jak i na problemy sądownictwa, coraz bardziej niewydolnego z powodu m.in. rozstrzygania drobnych spraw cywilno-karnych (np. spory sąsiedzkie, drobne kradzieże, zniszczenie mienia). Pokrzywdzony na ogół "stoi w cieniu" toczącego się postępowania, a tak być nie powinno. Wiktymologia zwróciła uwagę na fakt, że ofiara cierpi nie tylko z powodu samego przestępstwa, ale również dlatego, że jest całkowicie lekceważona przez system sprawiedliwości. Uznano, że pokrzywdzony powinien już w trakcie procesu karnego uzyskiwać od przestępcy należyłą rekompensatę za szkody. Mediacja w czasach nowożytnych pojawiła się w momencie, gdy tradycyjny system wymiaru sprawiedliwości, bazujący na karze pozbawienia wolności zawiódł pokładane w nim nadzieje na przewyższenie zjawiska przestępczości. Dotyczy to zarówno systemów odwołujących się do idei odpłaty, czyli tzw. retribucyjnych, jak i tych, które stawiają sobie za zadanie wychowanie przestępcy, a więc tzw. resocjalizacyjnych. Zaczęto więc poszukiwać innych sposobów reagowania na czyn przestępczy. Jednym z nich jest mediacja.

Mediacja - istota i sens

Na czym polega istota i sens tej instytucji prawno-karnej, a w szczególności jej specyficzność i odmienność w porównaniu z innymi instytucjami prawa karnego. Ewa Bieńkowska mówi, iż "mediacja to próba doprowadzenia do ugodowego, satysfakcjonującego obie strony rozwiązania konfliktu karnego na drodze dobrowolnych negocjacji prowadzonych przy udziale trzeciej osoby neutralnej wobec stron i ich konfliktu czyli mediatora, który wspiera przebieg negocjacji, łagodzi powstające napięcia i pomaga - nie narzucając stronom żadnego rozstrzygnięcia - w wypracowaniu kompromisu."

Zdaniem Zbigniewa i Elżbiety Czwartoszów mediacja to interwencja w spór lub negocjację, dokonywana przez akceptowaną, bezstronną, neutralną i trzecią stronę, czyli mediatora - który ułatwia negocjacje pomiędzy

stronami i pomaga im w opracowaniu i osiągnięciu ugody. Nie ma on władzy do podejmowania decyzji merytorycznych. Celem mediacji jest pomoc zwaśnionym stronom w dobrowolnym osiągnięciu ich własnego, wzajemnie akceptowanego porozumienia w spornych kwestiach, stanowi alternatywą, wobec drogi sądowej, metodę rozwiązywania sporów pomiędzy stronami. Jest procesem dobrowolnym i poufnym, nad którym strony zachowują kontrolę. W przeciwieństwie do procedury sądowej gdzie wyrok wydaje niezawisły sąd, a strony mają niewielki wpływ na tę decyzję.

Agnieszka Rękas natomiast mówi, iż mediacja to dobrowolne porozumienie między pokrzywdzonym i sprawcą w celu naprawienia wyrządzonych szkód materialnych i moralnych przy pomocy bezstronnej i neutralnej osoby, jaką jest mediator. Pozwala pokrzywdzonemu na wyrażenie jego uczuć i odczuć, a także jego oczekiwań i potrzeb. Przestępcy zaś pozwala na przyjęcie odpowiedzialności za skutki przestępstwa oraz podjęcia działań zmierzających do naprawienia szkody. Sprzyja trwałemu zakończeniu konfliktu między stronami lub jego złagodzeniu. Podstawą, na której opiera się postępowanie mediacyjne jest sprawiedliwość naprawcza.

W sprawiedliwości karnej punktem zainteresowania jest głównie przestępstwo i przestępca. Pokrzywdzony jest w cieniu procesu. Uważa się, że wystarczającym zadośćuczynieniem dla ofiary jest poddanie winnego państwowemu odwetowi karnemu.

W sprawiedliwości naprawczej przestępstwo wyrównuje się poprzez naprawienie szkody, a pokrzywdzony, jego problemy i potrzeby, są w centrum uwagi. Pokrzywdzony w sposób aktywny uczestniczy w podjęciu decyzji. Idea mediacji jest symptomem unowocześnienia procesu karnego. Powstała

z potrzeb praktyki, zadośćuczynienia za wyrządzoną szkodę czy doznaną krzywdę oraz z nowego spojrzenia na filozofię odpowiedzialności karnej. Nadaje stronom większą autonomię w zakresie rozporządzania swoimi prawami. Zawiera w sobie również restytucję (zwrot rzeczy posiadanej nieprawnie, przywrócenie dawnego stanu rzeczy) jako przejaw pogodzenia sprawcy z ofiarą. Mediacja może być pomocna właściwie we wszystkich konfliktach (np. sporach rodzinnych, sąsiedzkich, pracowniczych, sprawach karnych), jeśli tylko ludzie chcą ze sobą rozmawiać, chcą się porozumieć. Oczywiście, jak we wszystkim należy zachować zdrowy rozsądek i tam gdzie w grę wchodzi przestępstwo o większym ciężarze gatunkowym, gdzie w ściganie zaangażowany jest interes społeczny, dopuszczalność pertraktacji stron musi mieć ograniczony charakter. Mediacja ułatwia rozwiązanie konfliktu drogą bez przemocy. Może zacząć się lub skończyć w prokuraturze, na policji lub w sądzie jednakże odbywa się poza wymiarem sprawiedliwości i jest od tego wymiaru niezależna. Prowadzona jest w przyjaznej atmosferze, sprzyjającej swobodnym wypowiedziom oraz rozładowaniu emocji.

{mospagebreak title=Korzyści, zasady, praktyka}

Jakie korzyści płyną z mediacji?

Mediacja jest poufna, przebiega w warunkach prywatności, co pozwala na

otwartość i ochronę reputacji. Wszystko, co zostaje powiedziane na spotkaniu mediacyjnym, pozostaje między stronami i mediatorem. W przypadku mediacji strony zachowują kontrolę zarówno nad samym procesem jak i treścią ugody, żadna decyzja nie zostaje podjęta bez zgody stron. Mediacja koncentruje się na zaspokojeniu interesów każdej ze stron i zazwyczaj prowadzi do obopólnej wygranej. Mediacja koncentruje się na tym, co każda ze stron uważa za sprawiedliwe, nie zaś na ścisłych przepisach, precedensach i regułach prawa. Daje stosunkowo szybki wynik, a strony w wysokim stopniu stosują się do powziętych ustaleń z uwagi na to, iż same je uzgodniły. Mediacja pozwala każdej ze stron zachować twarz, podjąć postanowienia obopólnie możliwe do zaakceptowania, zaleczyć dawne rany i utrzymywać konieczne czy też pożądane kontakty. Charakteryzuje się niskim stopniem ryzyka, gdyż każda ze stron może w każdej chwili odstąpić od udziału w tym procesie. Jest sprawiedliwa, bywa że znacznie tańsza od tradycyjnego postępowania sądowego.

Fundamentalne zasady postępowania mediacyjnego

-
AKCEPTOWALNOŚĆ - strony konfliktu muszą wyrazić zgodę na konkretną osobę mediatora i reguły mediacji. Strony mają prawo do zmiany osoby mediatora, jeżeli ich zdaniem mediator nie spełnia np. warunków bezstronności. Mediator również ma prawo zrezygnować z prowadzenia mediacji.

- **BEZSTRONNOŚĆ** - mediator nie może faworyzować żadnej ze stron. Jego obowiązkiem jest czuwanie nad odpowiednią atmosferą spotkania. Pilnowanie, aby strony odnosiły się do siebie z szacunkiem i aby czuły się bezpieczne. Równo dzieli czas i uwagę, jednakowo egzekwuje reguły. Nie może narzucać stronom swojej opinii, pomaga jedynie im w pełnym uczestniczeniu i osiągnięciu korzyści z mediacji. Mediator nie może zajmować stanowiska w kwestii winy.

- **NEUTRALNOŚĆ** mediatorowi nie wolno narzucać stronom własnych rozwiązań, nawet wtedy, gdyby był przekonany, że są one lepsze niż te, które "wypracowały strony".

- **DOBROWOLNOŚĆ** - oznacza, że strony uczestniczą w procesie mediacji z własnej i nie przymuszonej woli i w każdej chwili mogą z niej zrezygnować.

- **POUFNOŚĆ** - strony uczestniczące w spotkaniu mediacyjnym są zobowiązane do zachowania tajemnicy i nie ujawniania ani przebiegu ani też treści rozmów. Przekazuje się tylko treść ugody.

W procesie mediacyjnym mediator jest obrońcą rzetelnej procedury, a nie konkretnego porozumienia.

Procedury mediacyjne w państwach Unii Europejskiej

W większości krajów europejskich dochodzi się do słusznego przekonania, że dla załatwienia sporów sąd powinien być ostatecznością. Coraz więcej ludzi przekonuje się, że rozwiązanie konfliktów międzyludzkich, problemów i sporów powinno się odbywać drogą negocjacji, kompromisu, szukania porozumienia. Idea ta zyskuje coraz więcej zwolenników.

Praktyka dowodzi, że konsensus stron, o ile stanowi rezultat dobrowolnej i opartej na normach etycznych ugody daje zwykle większe gwarancje dla usunięcia na trwałe konfliktu stron niż wyrok sądu. Zwiększa to szansę na podporządkowanie się podjętym uzgodnieniom określonego zadośćuczynienia (materialnego, psychologicznego, moralnego) niż ukaranie sprawcy. W konkretnym przypadku może się okazać, że mediacja jest bardziej skutecznym sposobem na rozwiązanie konfliktu niż proces karny. Mediacja jest traktowana przez UE jako istotny sposób regulowania sporów w całym kręgu oddziaływania europejskiej kultury legislacyjnej. Od wielu lat problematyką mediacji zainteresowane są instytucje międzynarodowe, które zachęcają państwa członkowskie do uwzględniania w swym ustawodawstwie idei sprawiedliwości naprawczej i mediacji oraz poprawy pozycji pokrzywdzonego w systemie wymiaru sprawiedliwości. Od początku lat 80-tych Rada Europy stara się znaleźć sposób reakcji na przestępstwo. Jej rekomendacje zajmują się przede wszystkim ofiarą przestępstwa, starając się wykazać słuszność zmiany sprawiedliwości karnej (retrybutywnej) na sprawiedliwość naprawczą (zadośćuczynieniową).

Takie postępowanie wpisuje się w Uchwały Zgromadzenia Ogólnego ONZ m.in. w Deklarację o podstawowych zasadach sprawiedliwości dla ofiar i nadużyć władzy, Ramową Decyzję Rady UE z 15 marca 2001 roku o statusie ofiar w postępowaniu karnym oraz w następujące Rekomendacje Rady Europy:

- Rekomendacja nr 83.7 w sprawie udziału społeczeństwa w polityce wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych.
- Rekomendacja nr 85.11 w sprawie pozycji ofiary w prawie karnym materialnym i procesowym.
- Rekomendacja nr 87.18 w sprawie uproszczenia wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych.
- Rekomendacja nr 87.20 w sprawie reakcji społecznej na przestępczość nieletnich.
- Rekomendacja nr 87.21 w sprawie pomocy dla ofiar przestępstw i zapobiegania wiktyimizacji.
- Rekomendacja nr 88.6 w sprawie reakcji społecznych na przestępstwo.
- Rekomendacja nr 92.16 w sprawie reguł europejskich w odniesieniu do sankcji i środków stosowanych w społeczności lokalnej.
- Rekomendacja nr 95 w sprawie zarządzania wymiarem sprawiedliwości w sprawach karnych.
- Rekomendacja nr 99.19 w sprawie mediacji w sprawach karnych.

W Ramowej Decyzji Rady UE określa się mediację jako poszukiwanie rozwiązania problemu przed lub w trakcie postępowania karnego wynegocjowanego między ofiarą i sprawcą przestępstwa w obecności kompetentnej osoby-mediatora. Pokrzywdzony i sprawca muszą mieć możliwość spotkania się lub pośredniego komunikowania oraz uzgadniania między sobą odpowiedniego naprawienia szkody. W art. 2 Decyzji zawarte jest prawo ofiary do szacunku i uznania. Należy zagwarantować jej odpowiednie poszanowanie godności człowieka oraz uwzględnienie jej praw i interesów prawnych. Zalecenia RE zawarte w Rekomendacjach stały się niepodważalnym argumentem przemawiającym za stosowaniem mediacji.

Polska jako państwo UE jest zobowiązana uwzględniać zalecenia i rekomendacje unijne, a także włączyć wynikające z tych dokumentów zalecenia do polskiego systemu prawa karnego. Mediacji została włączona do polskiego prawodawstwa w nowej kodyfikacji karnej uchwalonej przez Sejm 6 czerwca 1997r., jako instytucja uznana i rekomendowana. W państwach Unii Europejskiej stosowana jest mediacja na dość szeroką skalę - jest to temat rzeka, który nie jest przedmiotem naszych dzisiejszych rozważań. Na marginesie pragnę dodać, że Anglia dość szybko rozpoczęła eksperymenty ze stosowaniem mediacji w rozwiązywaniu konfliktów karnych (1979). Prekursorem idei reparacji był dr Martin Wright. W prowadzonym przez niego programie pilotażowym uczestniczyli jako mediatorzy wyłącznie kuratorzy zawodowi (1983). W Niemczech również pod koniec lat 70 wzrosło zainteresowanie ideą mediacji. W latach 80-tych i 90-tych w wielu państwach europejskich tworzono instytucje zajmujące się mediacjami przede wszystkim w społeczeństwach lokalnych.

{mospagebreak title=Mediacja w prawie karnym}

Mediacja w polskim prawie karnym

Zainteresowanie problematyką sprawiedliwości naprawczej i mediacji w Polsce zaczęło się na początku lat 90-tych ubiegłego wieku. Po kilku latach teoretycznej dyskusji została wprowadzona tytułem eksperymentu, do postępowania w sprawach nieletnich (okręg sądu zielonogórskiego uczestniczył w tym eksperymencie). Pozytywne wyniki eksperymentu przyczyniły się do wprowadzenia instytucji mediacji do znowelizowanej ustawy z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich. Nie prowadzono natomiast pilotażowego programu dotyczącego postępowania mediacyjnego ze sprawcą młodocianym i dorosłym.

Instytucję mediacji do polskiego prawa karnego wprowadzono nowymi kodyfikacjami karnymi z 1997 roku, które zaczęły obowiązywać od 1 września 1998 roku. Początkowo mediacje można było prowadzić tylko w toku postępowania przygotowawczego oraz w postępowaniu sądowym przy wstępnej kontroli oskarżenia - uregulowanie to powodowało stosowanie mediacji w bardzo ograniczonym zakresie. Wprowadzone w 2003 roku zmiany do kodyfikacji dawały możliwość wprowadzenia mediacji na każdym etapie postępowania sądowego. Bardzo istotnym novum jest to, że w postępowaniu przygotowawczym okres postępowania mediacyjnego nie zalicza się do czasu trwania śledztwa czy dochodzenia. Badania wykazały, że właśnie na etapie postępowania przygotowawczego osiąga się pozytywne skutki mediacji zakończone ugodą między skonfliktowanymi stronami. Upraszcza to znacznie bieg procesu karnego.

Postępowanie mediacyjne między sprawcą a pokrzywdzonym prowadzone jest obecnie:

-
w sprawach z oskarżenia publicznego (art. 23a kpk; art. 339§4 kpk) na podstawie postanowienia prokuratora, sądu lub organu Policji z inicjatywy organu procesowego stron/y albo za zgodą stron.

-
w sprawach z oskarżenia prywatnego (art. 489§2 kpk) na podstawie postanowienia sądu na wniosek lub za zgodą stron - zamiast posiedzenia pojednawczego.

w sprawach dotyczących wykonania bezwzględnej kary pozbawienia wolności (art. 162§1 kkw, przepisy art. 23a kpk stosuje się odpowiednio (na podstawie art. 1§2 kkw) - na podstawie postanowienia sądu penitencjarnego, na wniosek przedstawiciela administracji zakładu karnego, sądowego kuratora zawodowego, zgodnie z wnioskiem skazanego lub pokrzywdzonego albo z urzędu.

-
koszty postępowania mediacyjnego ponosi Skarb Państwa - art. 618§1 pkt 8 kpk w zw. z art. 619§2 kpk.

Warunki, jakim powinny odpowiadać instytucje i osoby uprawnione do przeprowadzenia mediacji, sposób ich powoływania i odwoływania, zakres i warunki udostępnienia akt oraz sposób i tryb postępowania mediacyjnego, wynagrodzenie za postępowanie mediacyjne określają:

-
w sprawach z oskarżenia publicznego i prywatnego w postępowaniu karnym - Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 czerwca 2003 roku w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach karnych (Dz.U. 108 poz. 1020 z późniejszymi zmianami)

-
wysokość ryczałtu dla instytucji lub osoby prowadzącej postępowanie mediacyjne §4 w zw. z §1 rozporządzenia MS z dnia 18 czerwca 2003 roku w sprawie wysokości i sposobu obliczania wydatków Skarbu Państwa w postępowaniu karnym (Dz.U. 108 poz. 1026 z późniejszymi zmianami) - obecnie kwota ta wynosi 120 zł + 20 zł ryczałt za doręczenia.

Postępowanie mediacyjne nie powinno trwać dłużej niż miesiąc, tylko w uzasadnionych przypadkach może być ono przedłużone na wniosek mediatora przez organ kierujący sprawę do postępowania mediacyjnego. Sprawy do mediacji może kierować:

-
prokurator/policja - na etapie postępowania przygotowawczego,

-
sąd - w toku całego postępowania sądowego aż do wydania orzeczenia kończącego sprawę,

-
sąd - zamiast posiedzenia pojednawczego w sprawach z oskarżenia prywatnego (na wniosek lub za zgodą stron; sąd nie może takiej sprawy skierować do mediacji z urzędu),

-
sąd penitencjarny/dyrektor zakładu karnego - na każdym etapie odbywania bezwzględnej kary pozbawienia wolności, niezależnie od wysokości orzeczonej kary,

-
sąd wykonujący prawomocnie orzeczone kary lub środki karne w toku postępowania wykonawczego (na podstawie art. 1§2 kkw w zw. z art. 23a kpk).

Mediacja jest szczególnie korzystną formą regulacji konfliktów w tych wszystkich przypadkach w których strony pozostają ze sobą w stałych bliskich kontaktach (sprawy rodzinne i sąsiedzkie), gdy zdarzenie ma charakter jednostkowy, przypadkowy, a konflikt między stronami występuje od niedawna lub sprawa dotyczy przestępstw drobnych. Ugoda pozasądowa i pojednanie stron może wpłynąć na rodzaj i wysokość

orzeczonej kary lub środka karnego zgodnie z art. 53§3 kk, art. 56 kk, art. 59 kk, art. 60§2 pkt 1i2 kk, art. 66§3 kk, art. 69§2 kk, a także na sposób rozpoznania sprawy w myśl art. 335 kpk i art. 387 kpk. Oczywiście sąd nie jest związany w sposób formalny treścią ugody i w treści orzeczenia może np. dodać inne obowiązki. Brak zgody stron na udział w mediacji nie pociąga żadnych negatywnych skutków. Strona ma prawo do nie wyrażania zgody na udział w mediacji oraz zrezygnowania z niej na każdym etapie postępowania mediacyjnego.

Mediacja po wyroku

Kodeks karny wykonawczy w art. 162§1 wskazuje, iż rozpatrując wniosek o warunkowe zwolnienie sąd penitencjarny może uwzględnić „ugodę zawartą w wyniku mediacji”. W tej sytuacji mediacja może stanowić przygotowanie więźnia do życia na wolności, umożliwić przyjęcie przez sprawcę odpowiedzialności za przestępstwo, a ponadto chroni pokrzywdzonego przed wtórną wiktymizacją. W kkw nie ma jasno sprecyzowanego przepisu dot. mediacji po wyroku. Nie zabrania się jednak stosowania mediacji jako środka oddziaływań wychowawczych. Zastosowanie ma tu art. 1§2 kkw, który mówi, że „w postępowaniu wykonawczym w kwestiach nie uregulowanych w niniejszym kodeksie stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania karnego”. W przypadku kar nie izolacyjnych, jeśli skazany chce zadośćuczynić, pojednać się z pokrzywdzonym i ten wyrazi na to zgodę, strony mogą same udać się do ośrodka mediacji. Mimo, iż jak wspominałam w kkw brak wyraźnego przepisu dotyczącego tej kwestii. Nie powinno to jednak wykluczyć możliwości stosowania tej ogólnoprosesowej instytucji także i w innych etapach wykonywania prawomocnych orzeczeń - upoważnia do tego art. 1§2 kkw, do odpowiedniego zastosowania art. 23 a kpk. Mediacja w toku postępowania wykonawczego może stanowić pomoc w oddziaływaniu na prawidłowy przebieg resocjalizacji skazanego. Pozwoli ustalić i dać szansę sprawcy na zadośćuczynienie pokrzywdzonemu, ułatwi i wzmocni funkcję kontrolną wykonywania wyroku w stosunku do skazanego na karę nie izolacyjną.

Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich

Dokumentem regulującym postępowanie mediacyjne w sprawach nieletnich jest Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 maja 2001 roku (Dz.U. nr 56 poz. 591). Stwierdza się w nim, że do mediacji kieruje się w szczególności sprawy, których istotne okoliczności nie budzą wątpliwości. Sąd może przekazać sprawę w celu przeprowadzenia postępowania mediacyjnego instytucji, która została wpisana do wykazu prowadzonego w sądzie okręgowym (§7 ust. 1 Rozporządzenia) i zgodnie ze swoim statutem została powołana do wykonywania zadań w zakresie ochrony wolności i praw człowieka, profilaktyki przestępczości, diagnozy i pomocy psychologicznej, poradnictwa wychowawczego, resocjalizacji oraz prowadzenia mediacji. Do prowadzenia mediacji w sprawach nieletnich zostały uprawnione również RODK, których się nie wpisuje na w/w listę.

Zakończenie

Mediacja jako ewentualna alternatywa systemu wymiaru sprawiedliwości posiada szereg zalet, nie jest jednak wolna od wad. W literaturze przytacza się wyniki badań świadczące zarówno za jak i przeciw szerszej realizacji idei mediacji. Programy mediacyjne nie mogą być alternatywą systemu wymiaru sprawiedliwości, ale na pewno są instytucją go wspierającą, dysponującą odmiennymi procedurami nie skrzepowanymi wymogami procesu karnego. Mediacja nie ma jeszcze mocnej pozycji w polskim systemie prawnym zaczyna jednak zyskiwać akceptację środowisk prawniczych i społeczeństwa. Przy odpowiednim spopularyzowaniu wierzę, że instytucja ta będzie żywym przepisem, a nie tylko martwym zapisem i na trwałe pozostanie w polskim wymiarze sprawiedliwości. Widzę dużą rolę kuratorów w propagowaniu idei mediacji. Jej upowszechnienie i stosowanie w wielu wypadkach ułatwiłoby pracę resocjalizacyjną. Punktem wyjścia dla mediacji winno być zadośćuczynienie pokrzywdzonemu, stworzenie szansy naprawy tego, co da się naprawić w stosunkach między stronami, w taki sposób, który jest korzystny dla obu stron konfliktu karnego.